

Demokrati i arbeidslivet

– funn fra AFIs Medbestemmelsesbarometer

Inger Marie Hagen
(imhagen@oslomet.no)

AFI-prosjekt siden 2016

Utforsker problemstillinger knyttet til partssamarbeid, medbestemmelse, medvirkning og bedriftsdemokrati, ledelse og styring

Vekselsvis kvalitative og kvantitative undersøkelser

Ulike partnere, 2024 er finansiert av NTL og PF

N=3000

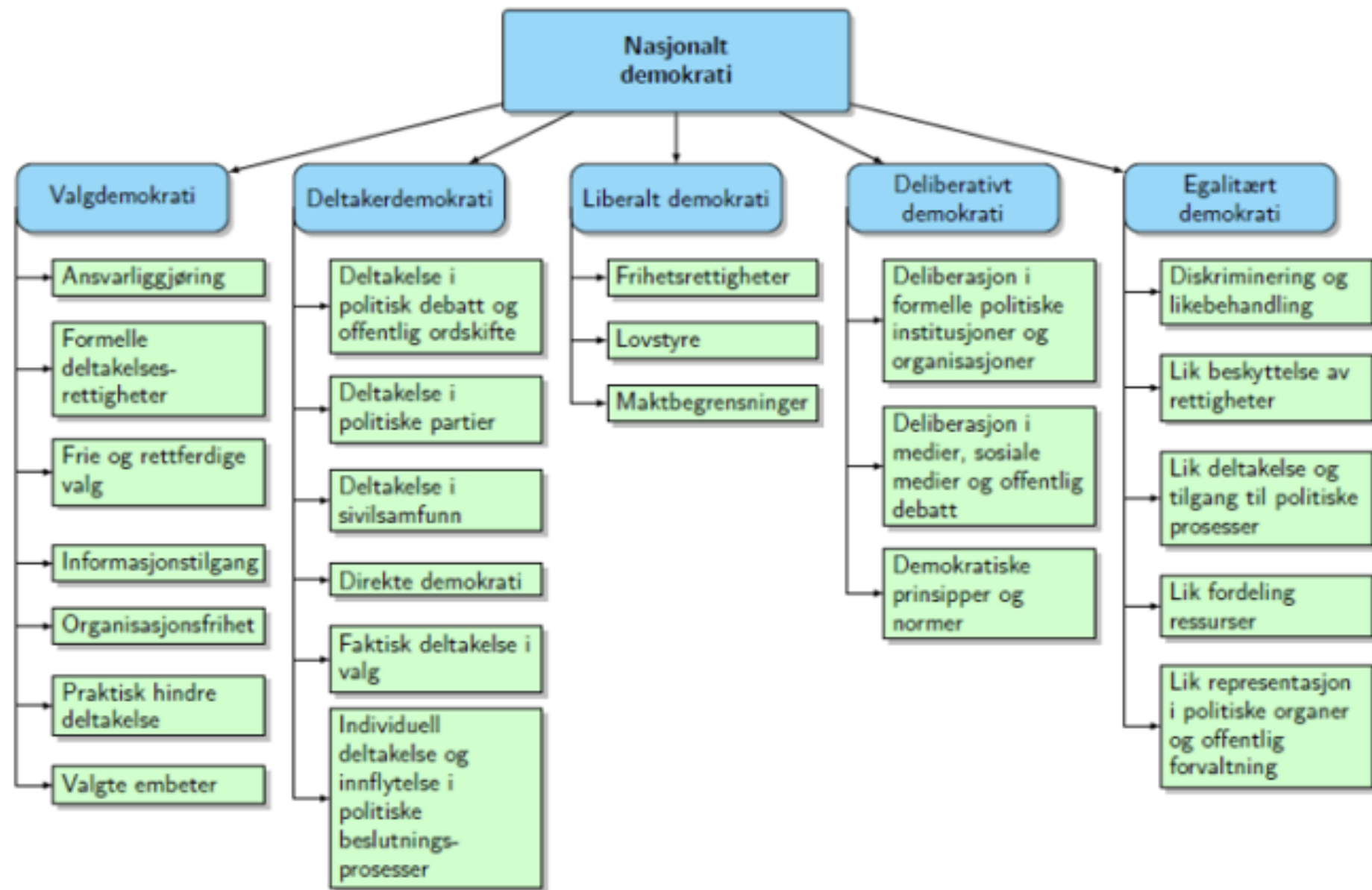
N=4000

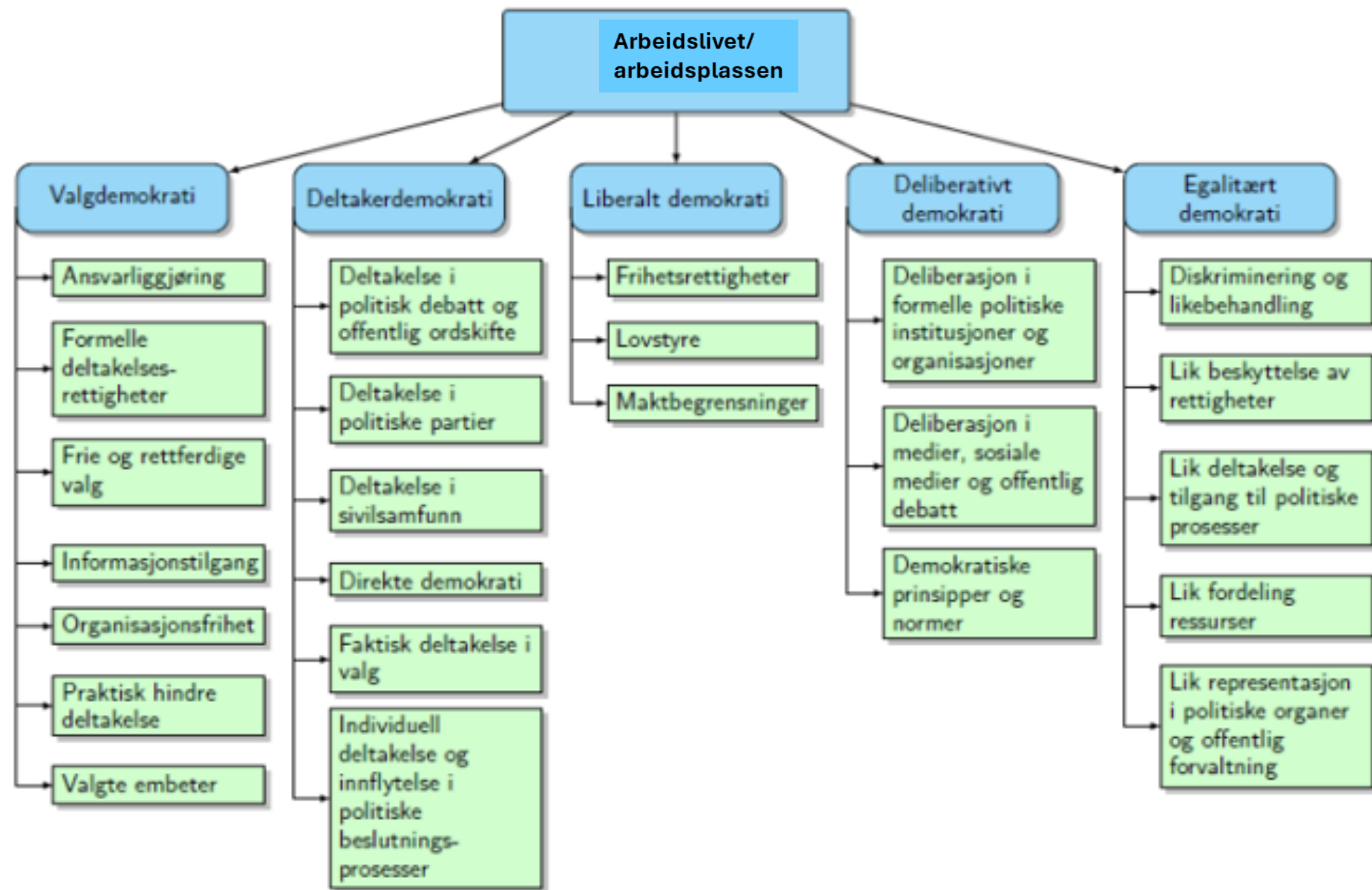
2024: Demokrati i arbeidslivet – ambisjoner for et godt arbeidsliv

- Hvor fornøyde er norske arbeidstakere med ulike forhold på jobben?
- Hvor mye innflytelse har de?
- Hva er viktig og hvilken betydning har dette for forståelsen av hva 'demokrati i arbeidslivet' er?
- I hvilken retning går det norske arbeidslivet – mer demokrati eller mer kontroll og styring?

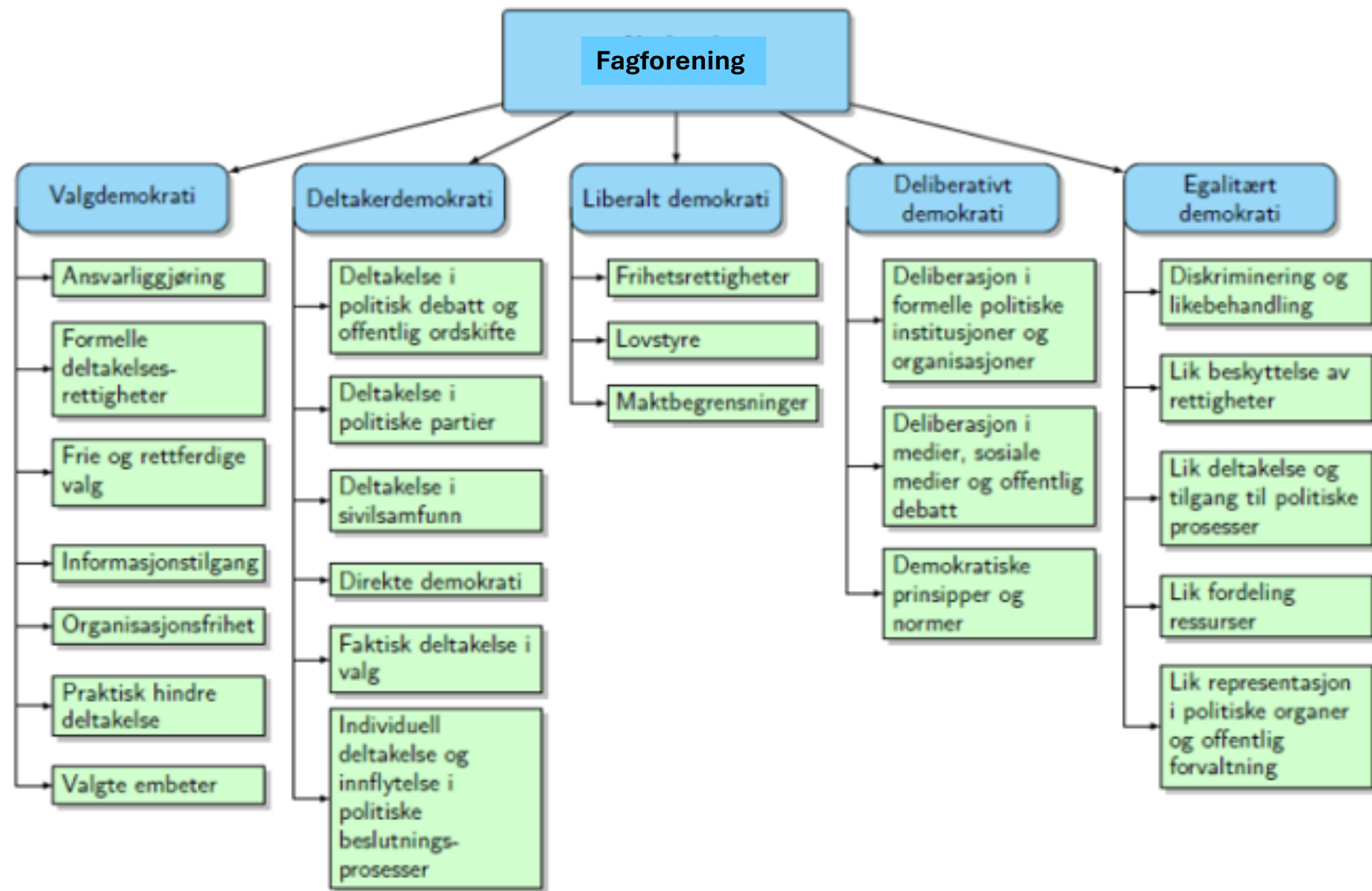
Hva er demokrati i arbeidslivet i 2024?

Figur 7: Overordnet begrepsstruktur for de fem demokratidimensjonene på nasjonalt nivå.

Figur 7: Overordnet begrepsstruktur for de fem demokratidimensjonene på nasjonalt nivå.

Figur 7: Overordnet begrepsstruktur for de fem demokratidimensjonene på nasjonalt nivå.

Demokrati i arbeidslivet – i en kapitalistisk økonomi?

- Nei – adskilte sfærer (kontrakt)
- Ja – bra for samfunn, bra for arbeidsplass
 - Politisk organisering
- Nei, men grenser for ulikhet og tvang – dekommodifisering & samarbeid

Arbeidslivet som

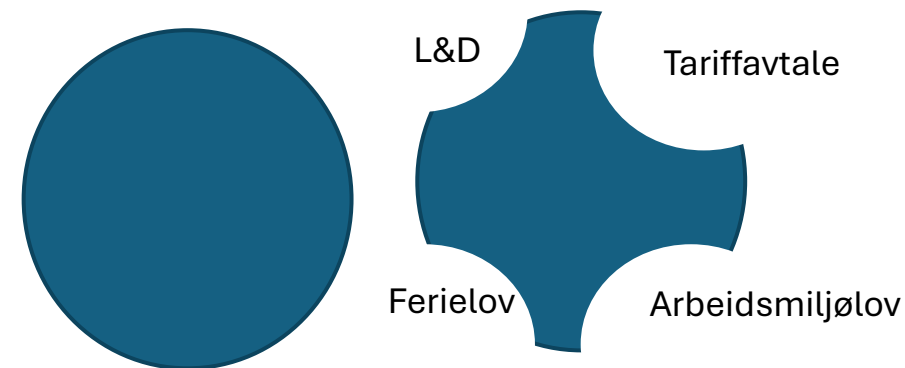
- Forutsetning
- Læringsarena
- Virkeliggjøring

Hvor?

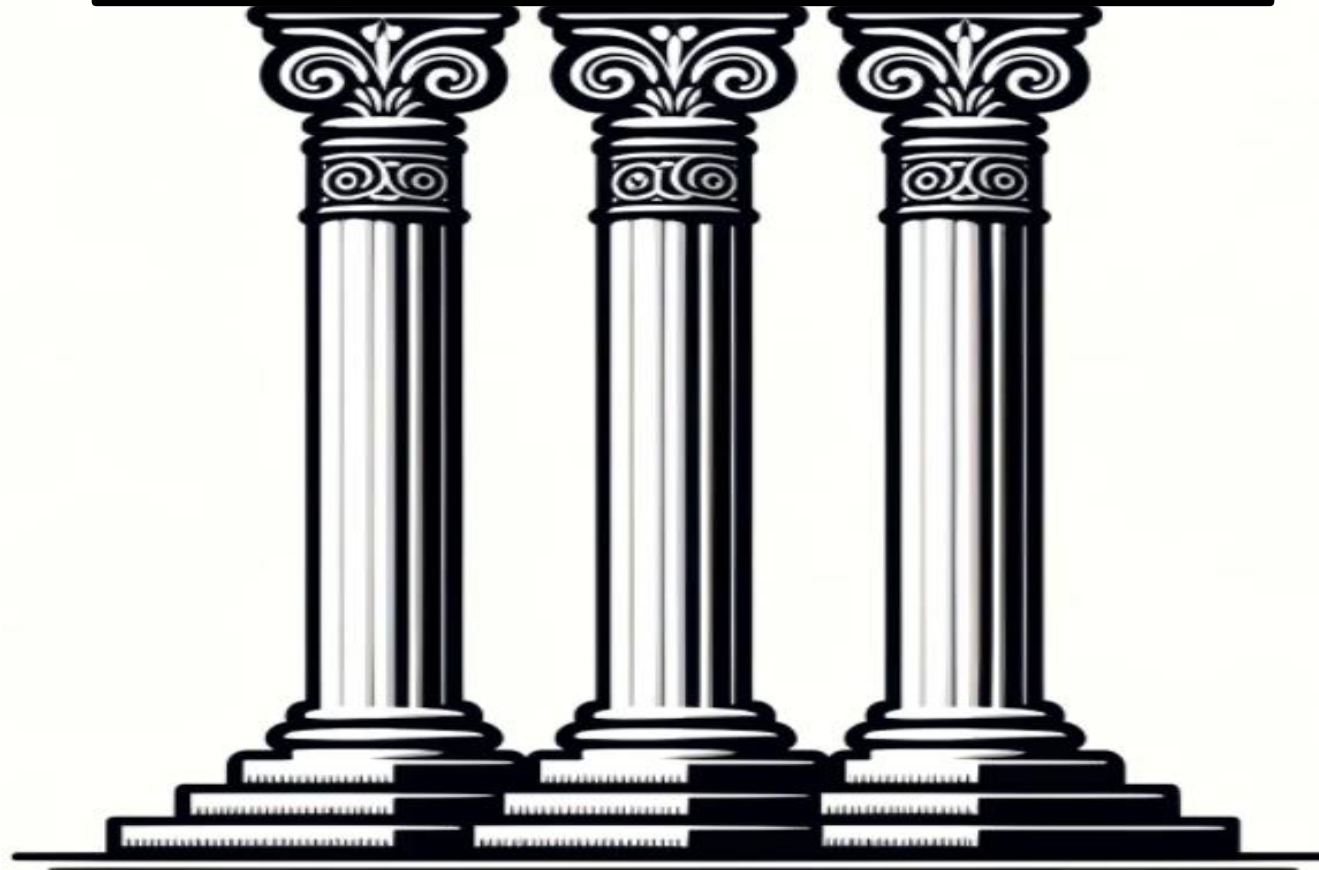
- Virksomhet
- Arbeidsplass
- Individ

Rolle

- Arbeidstaker
- Medlem

Demokrati i arbeidslivet

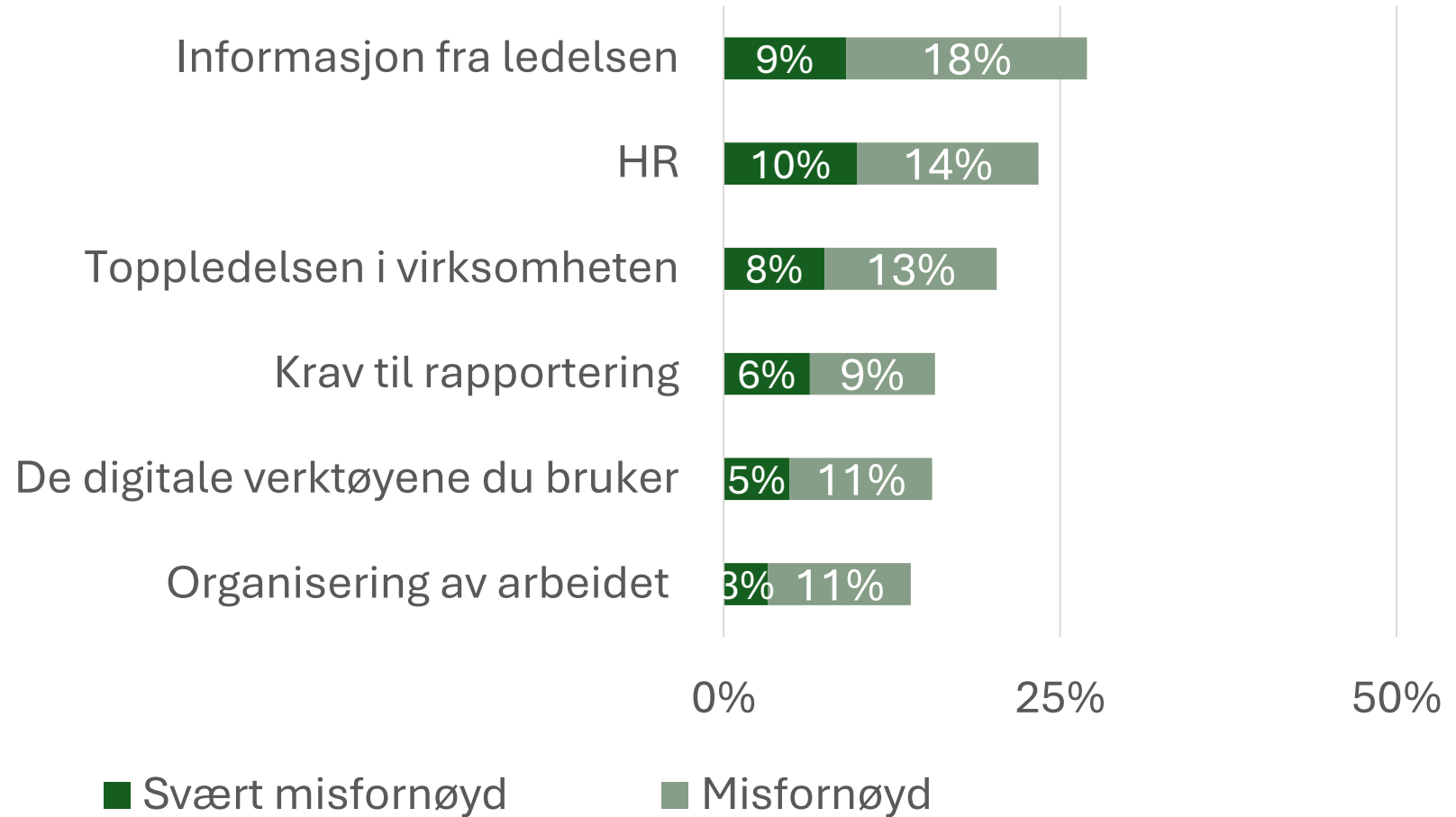

Hovedavtalen Arbeidsmiljøloven Aksjeloven

Kommuneloven adm.utvalg

HA§4

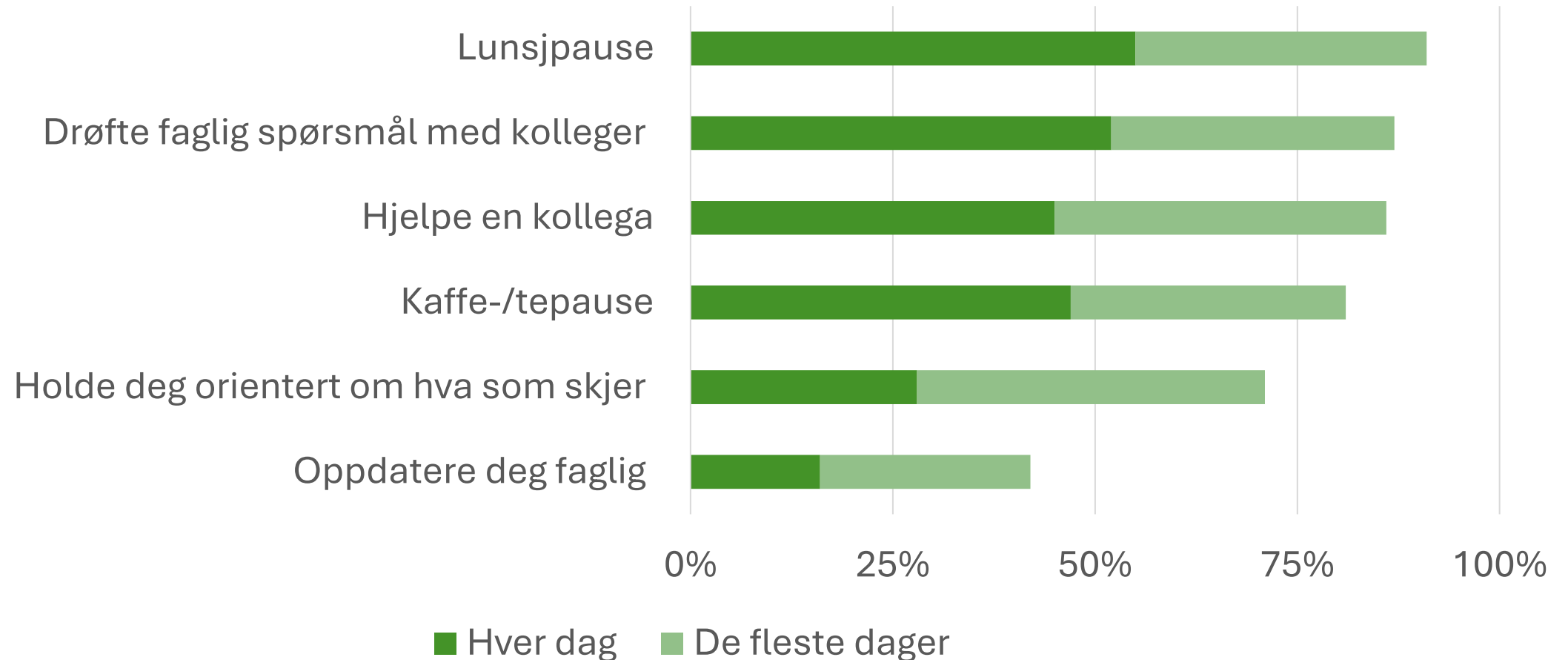
Stort sett fornøyd, men N=3065

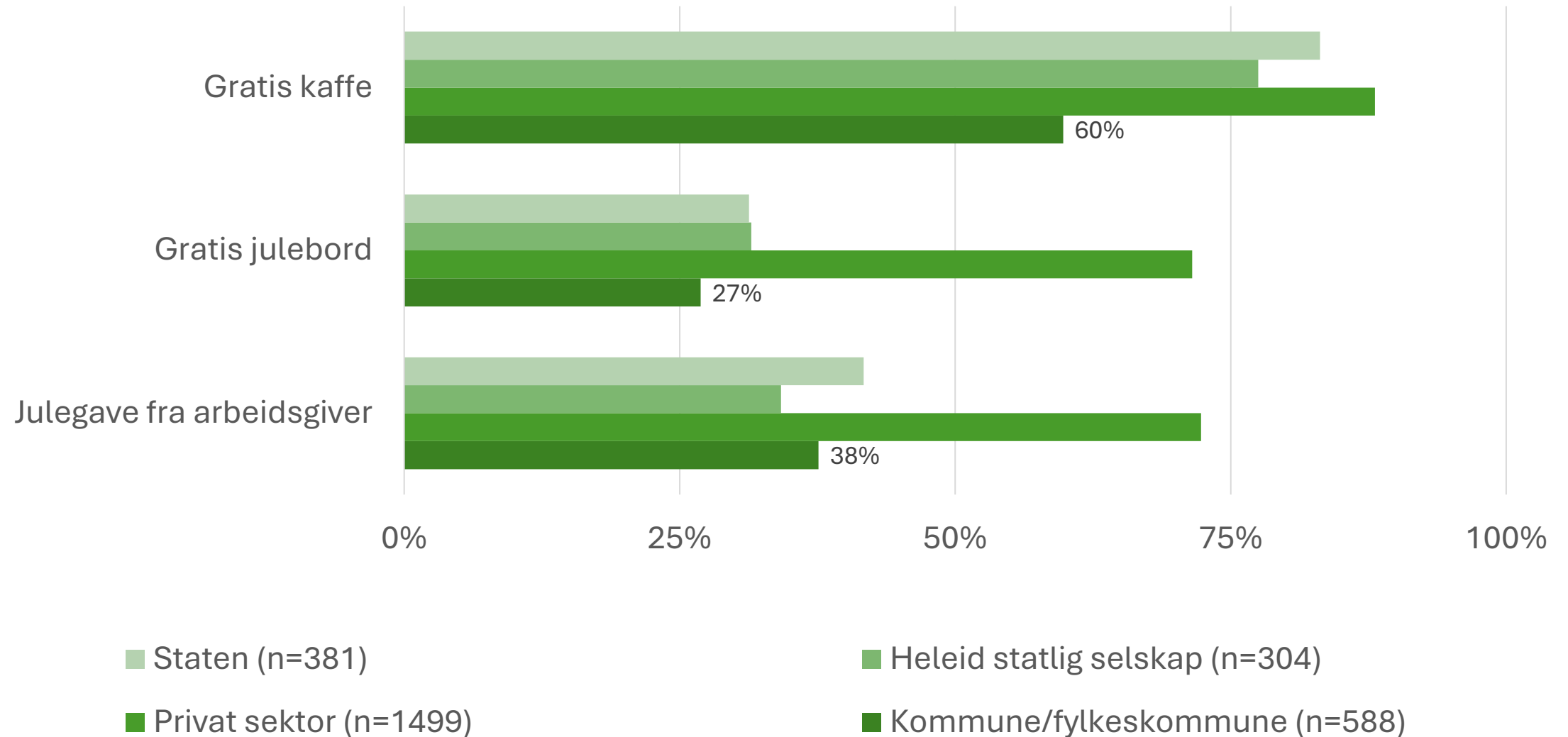
>14 prosent: kombinere jobb/privatliv, nærmeste leder, arbeidstempo, bruk av faglig/proff skjønn, arbeidsmiljø

Raust og rettferdig – eller kjipt og krevende?

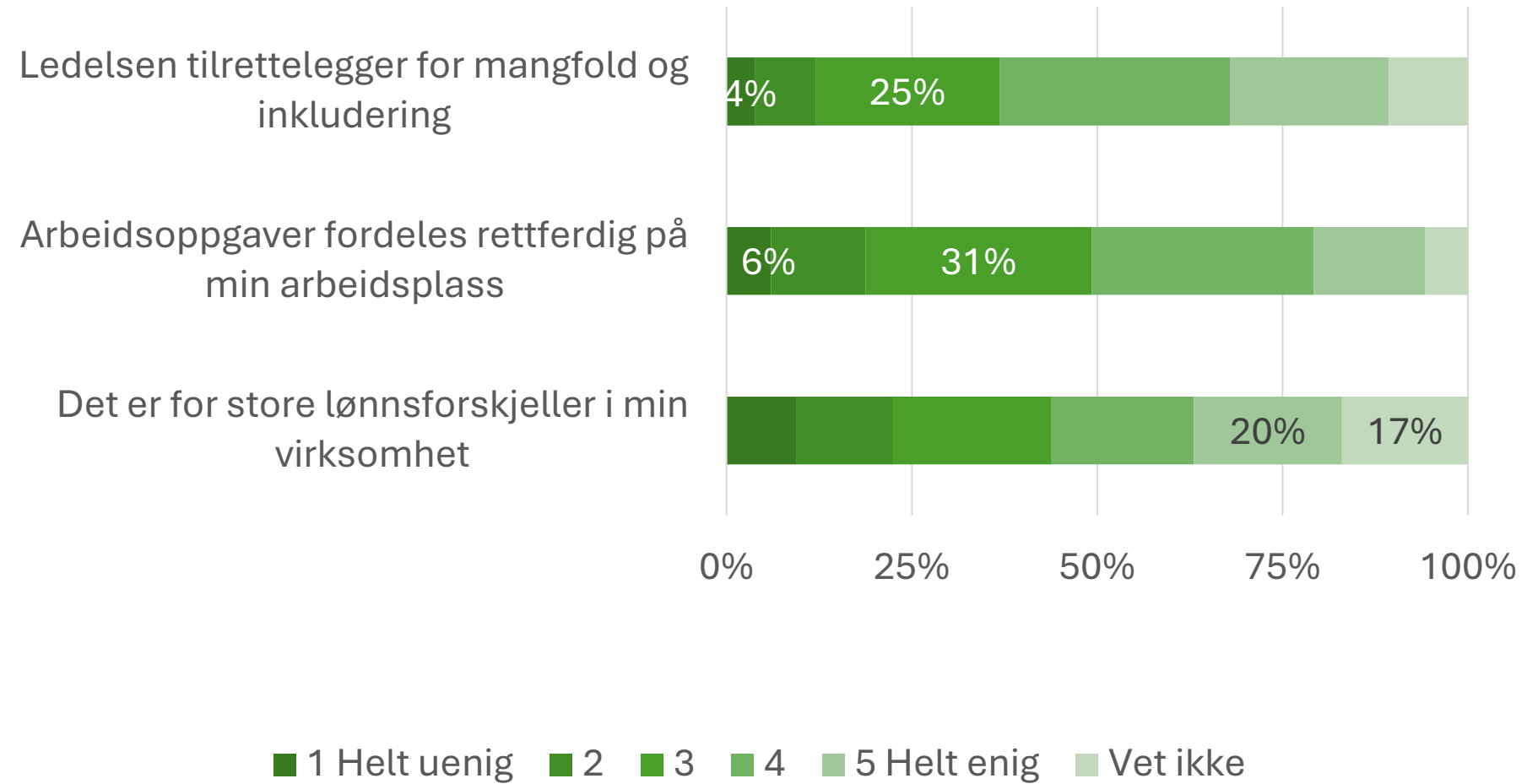
I løpet av arbeidsdagen, hvor ofte har du tid til å.... N=3068

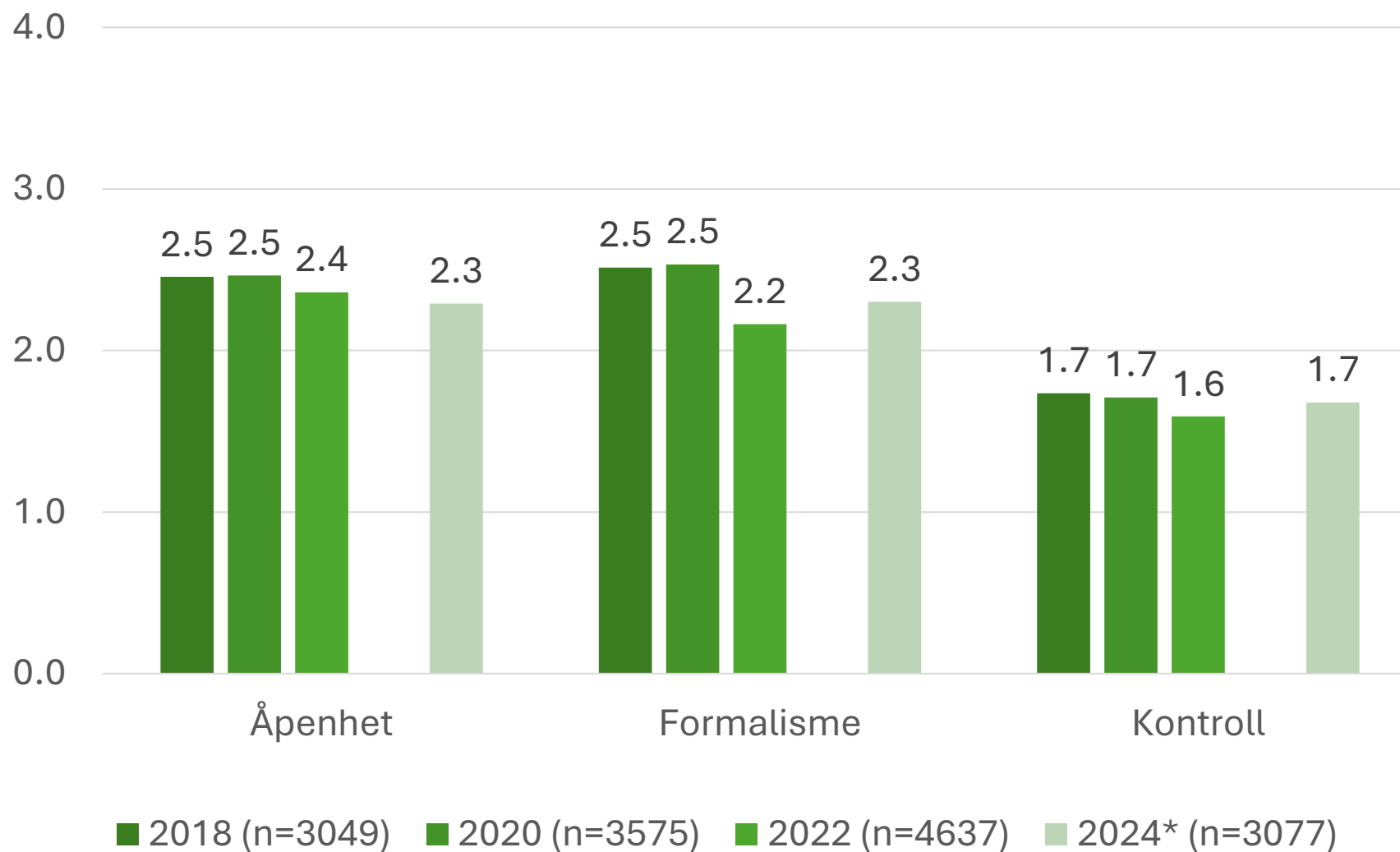
Hvilke av følgende goder har dere på din arbeidsplass?

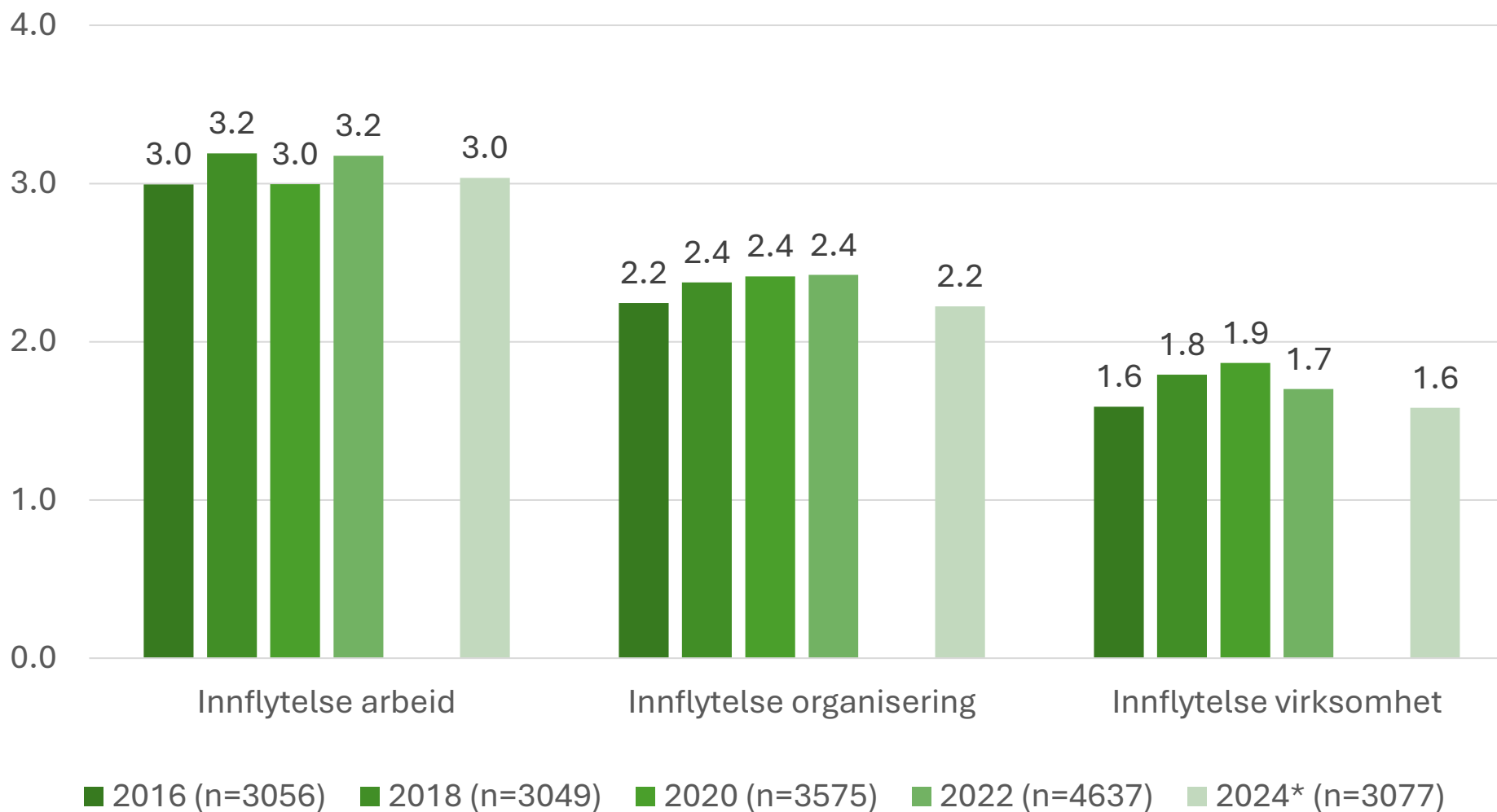
Rettferdig? N=3074

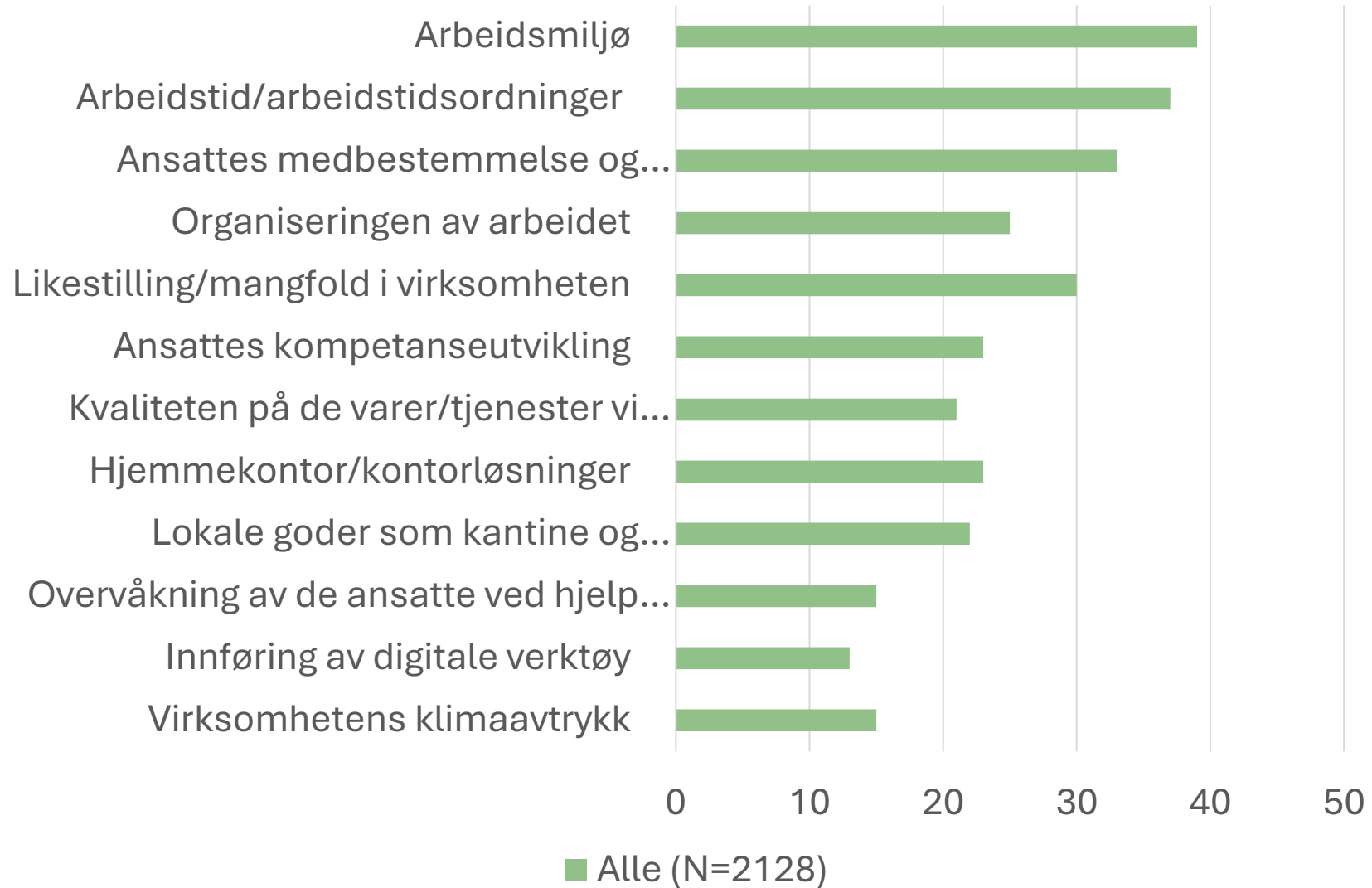
Ledelses- og styringsformene 2018-2024. Gjennomsnittsskår (uenig til enig).

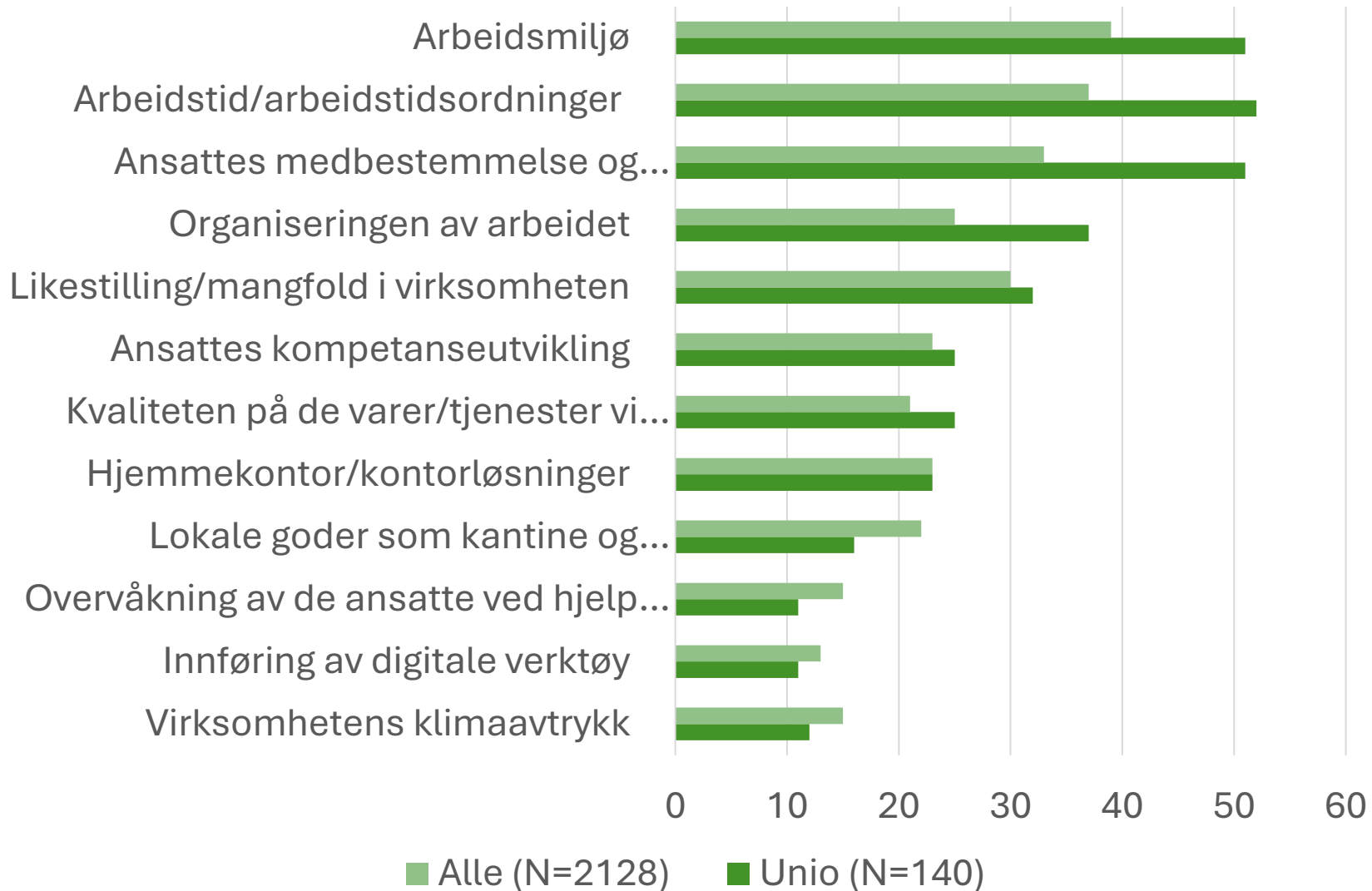
Individuell innflytelse. Gjennomsnittsskår 2016-2024

Tillitsvalgtes innflytelse - mye + svært mye

Tillitsvalgtes innflytelse - mye + svært mye

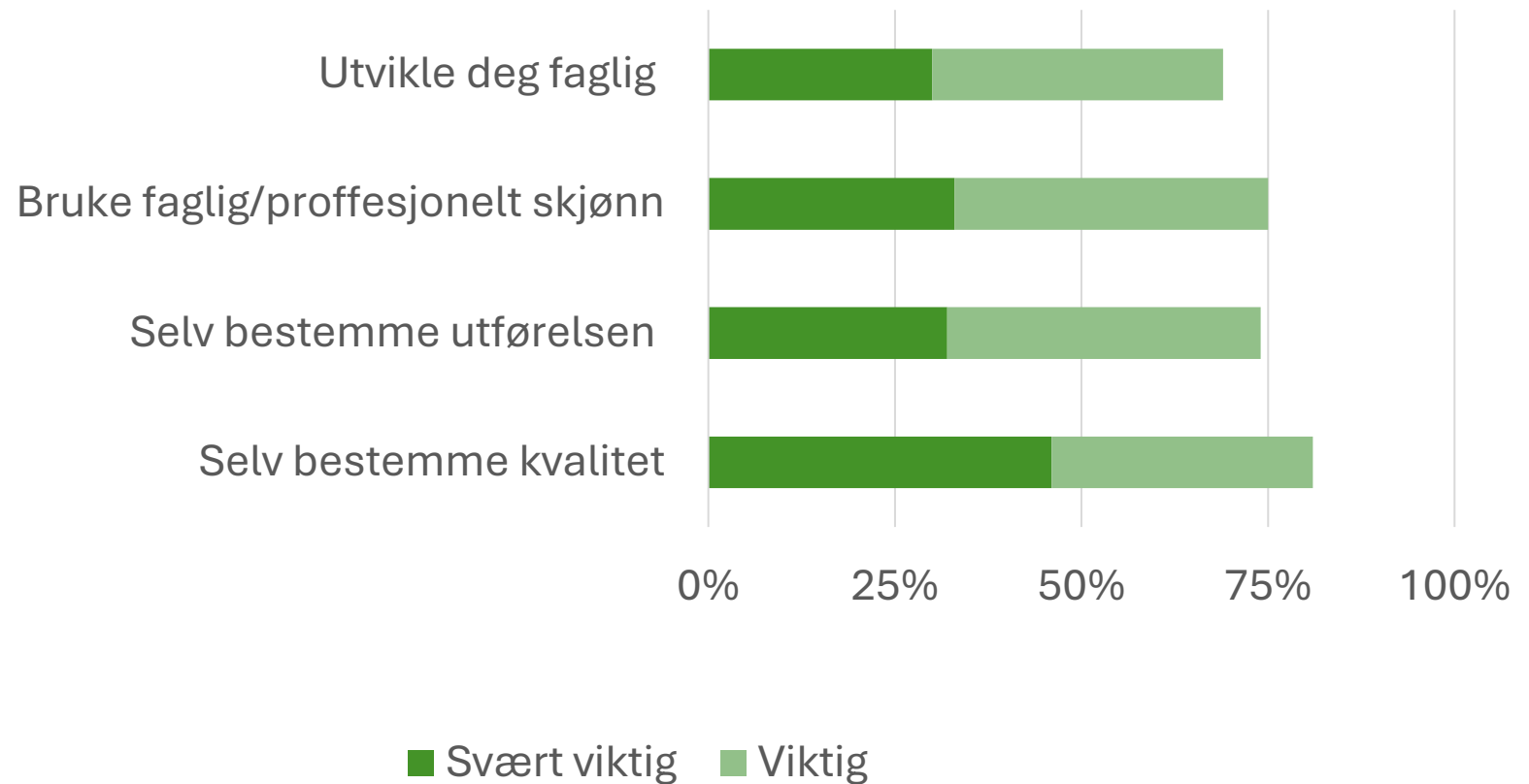
- Jo mer individuell innflytelse – jo høyere trivsel
- Jo mer representativ innflytelse – jo høyere trivsel
- Jo mer ledelsen er preget av åpenhet – jo høyere trivsel, jo mer formalisering og kontroll – jo lavere trivsel
- Jo mer rettferdig arbeidsoppgavene fordeles – jo høyere trivsel
- Tilgang på goder – ingen betydning

Demokrati i arbeidslivet

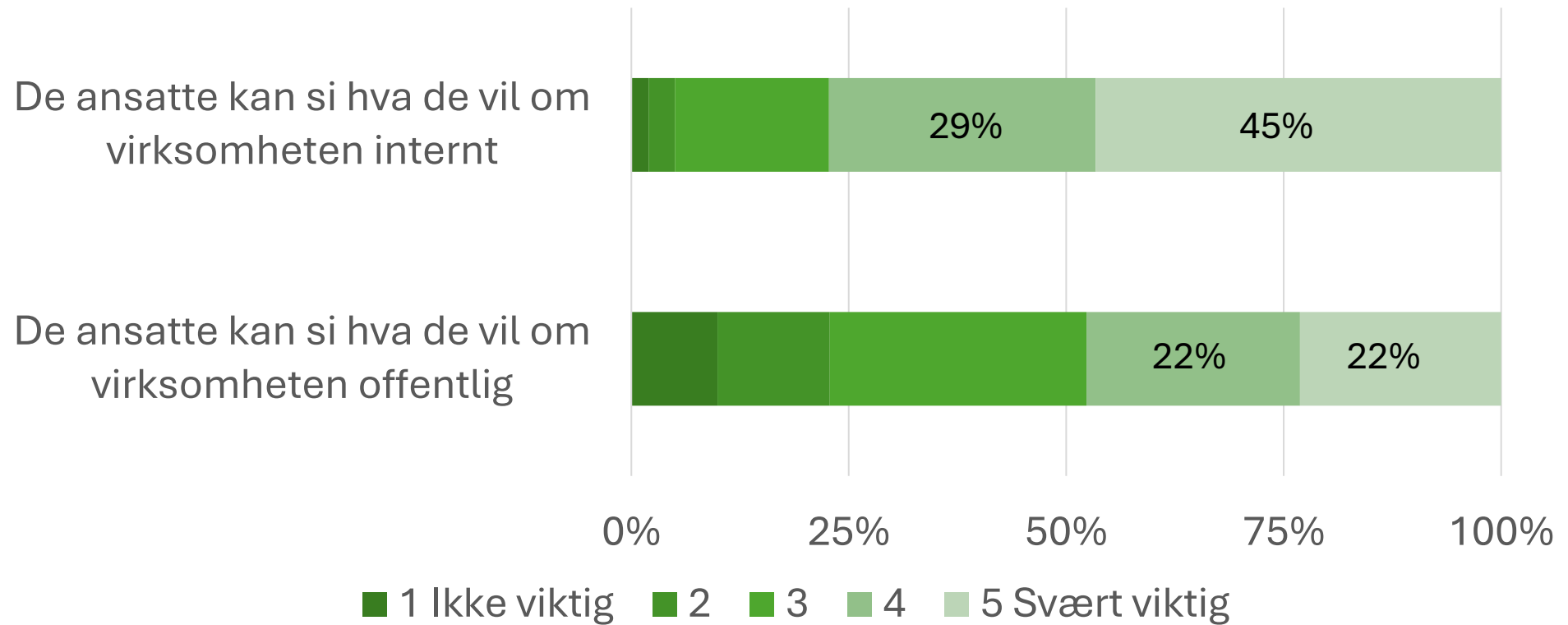
- Faglig innflytelse
- Frie ytringer
- Partssamarbeid

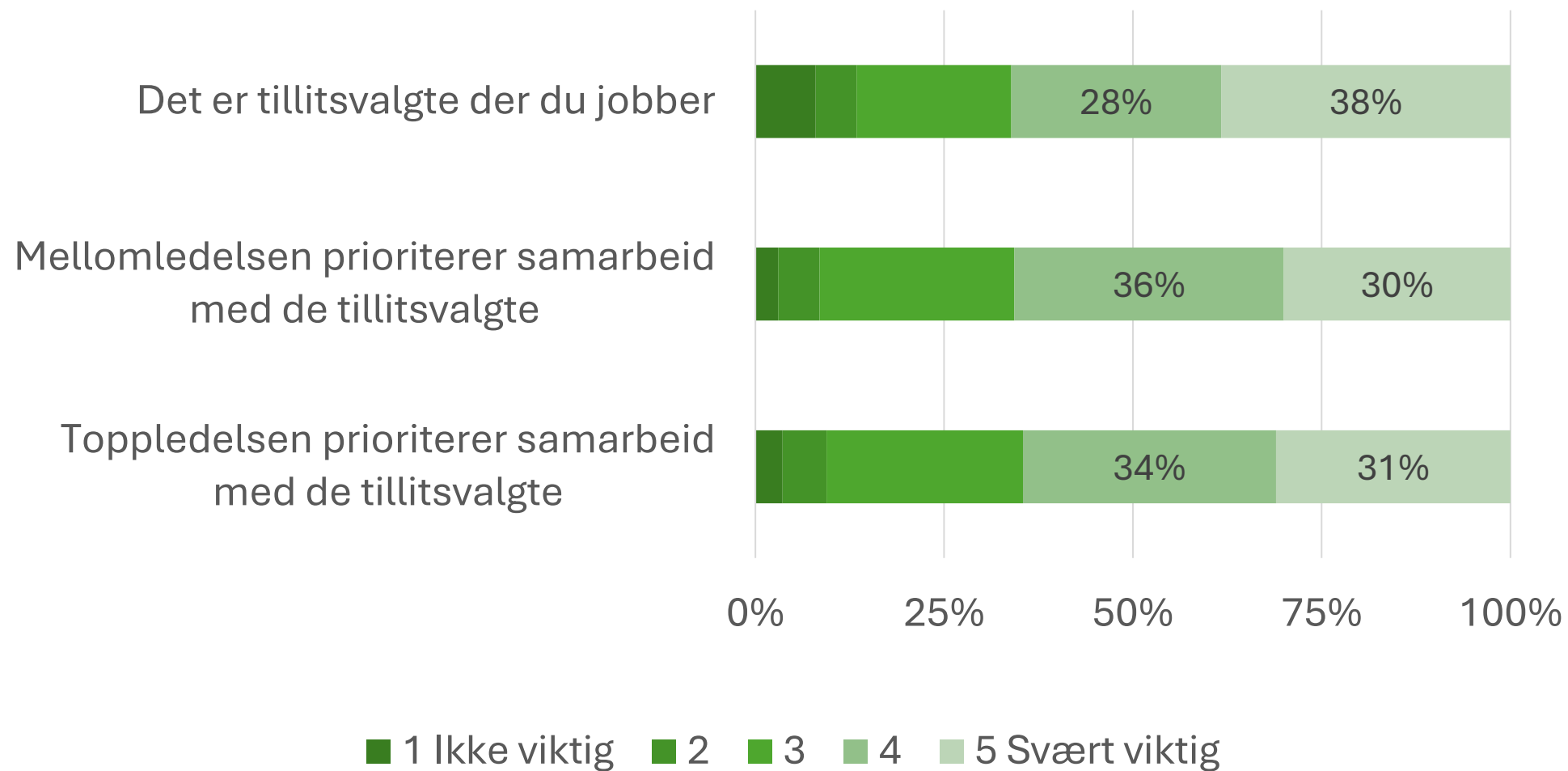
‘Faglig innflytelse’ – hvor viktig? N=3064.

Hvor viktige er det (N=3045)

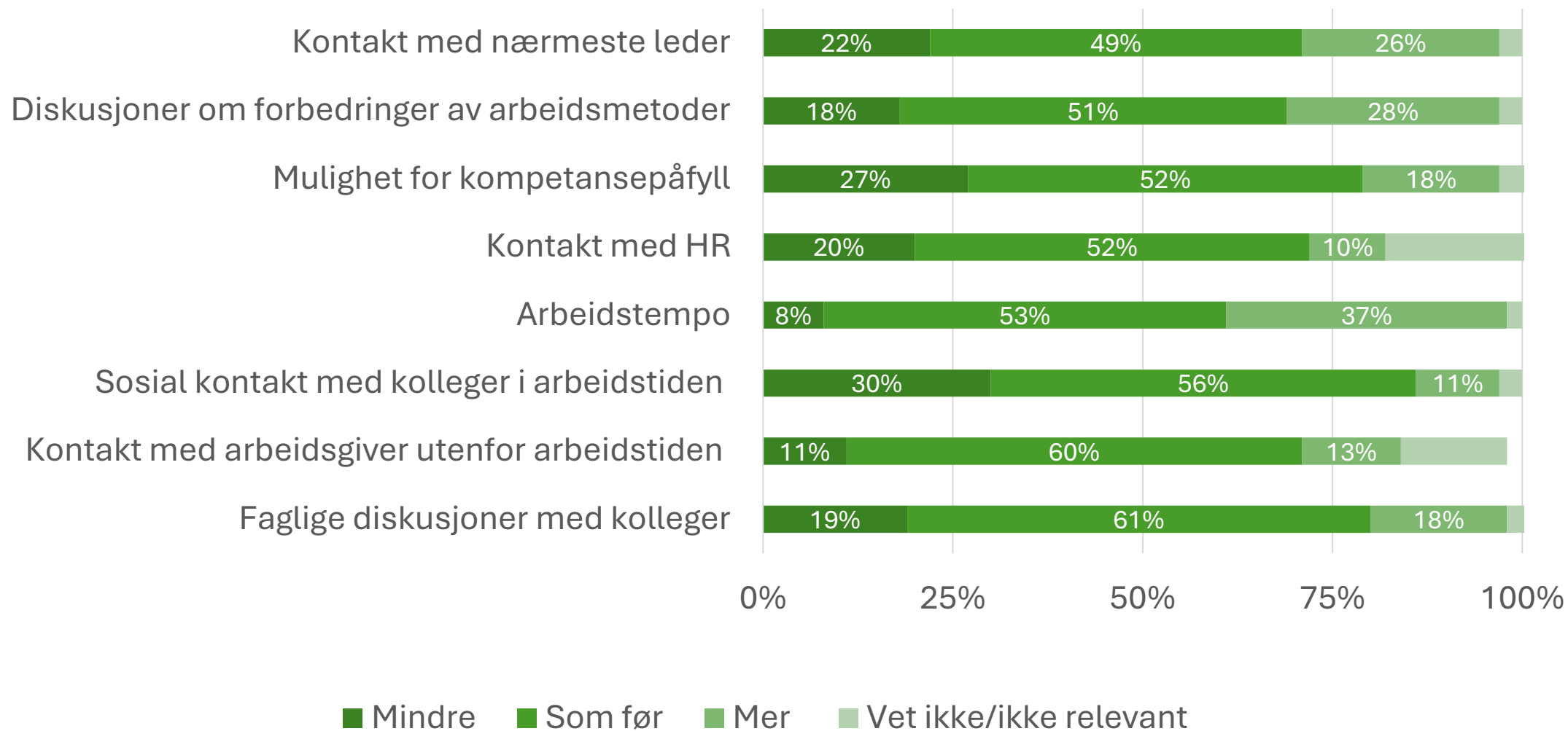
Hvor viktig er det at.... (N=2482)

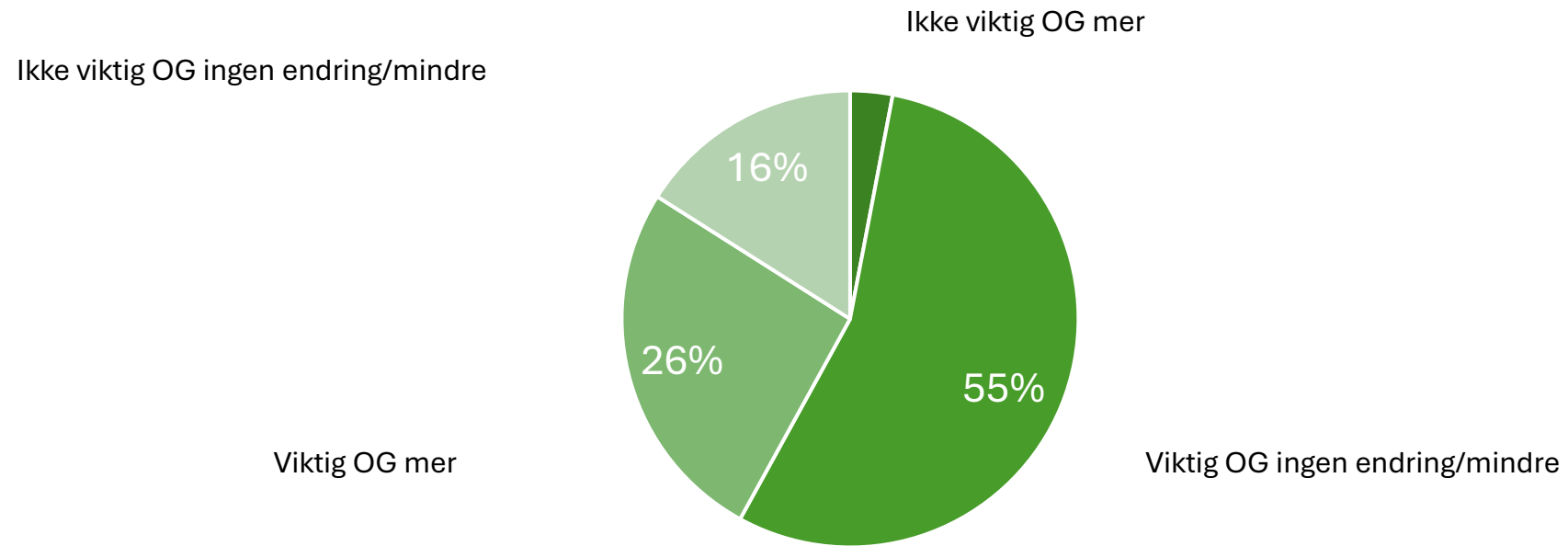
Hvilken vei går utviklingen?

- Medarbeidere etter læreboka – utfordring for lederne
- Endringer

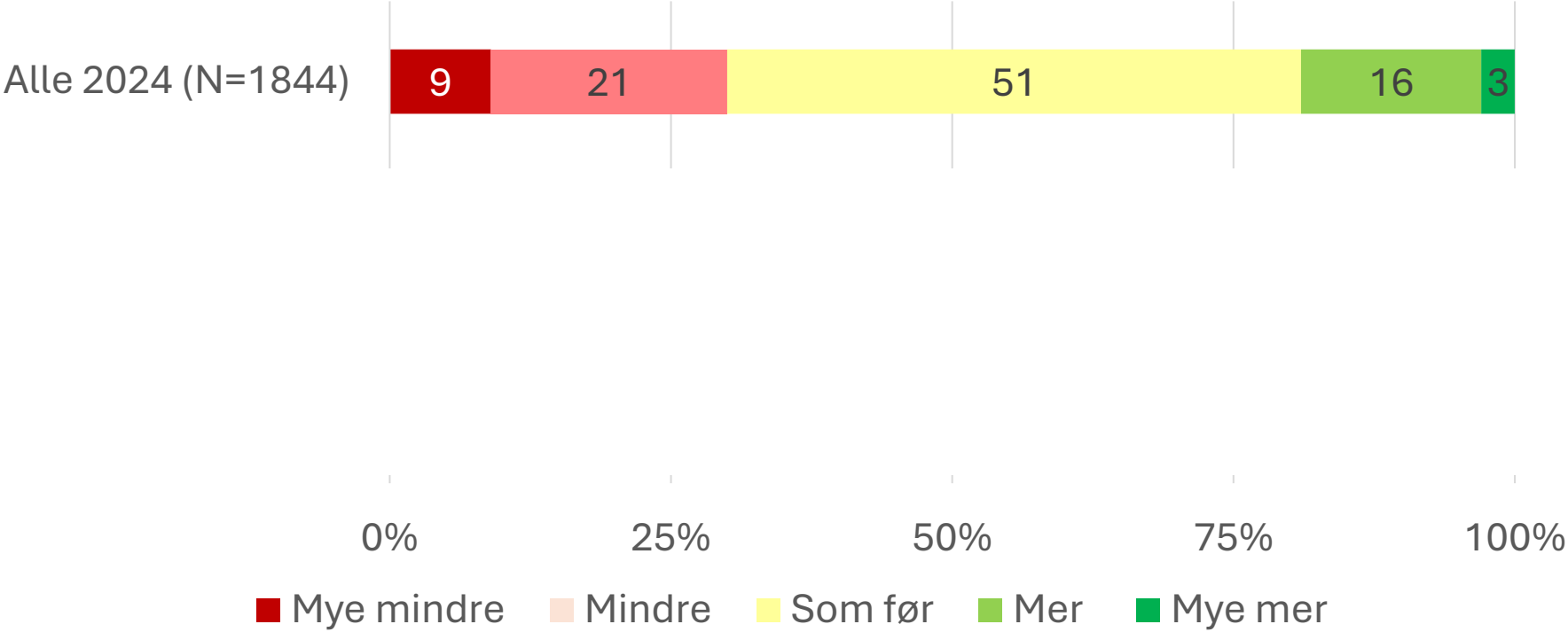
3 sider år: Mer eller mindre..... N=2202

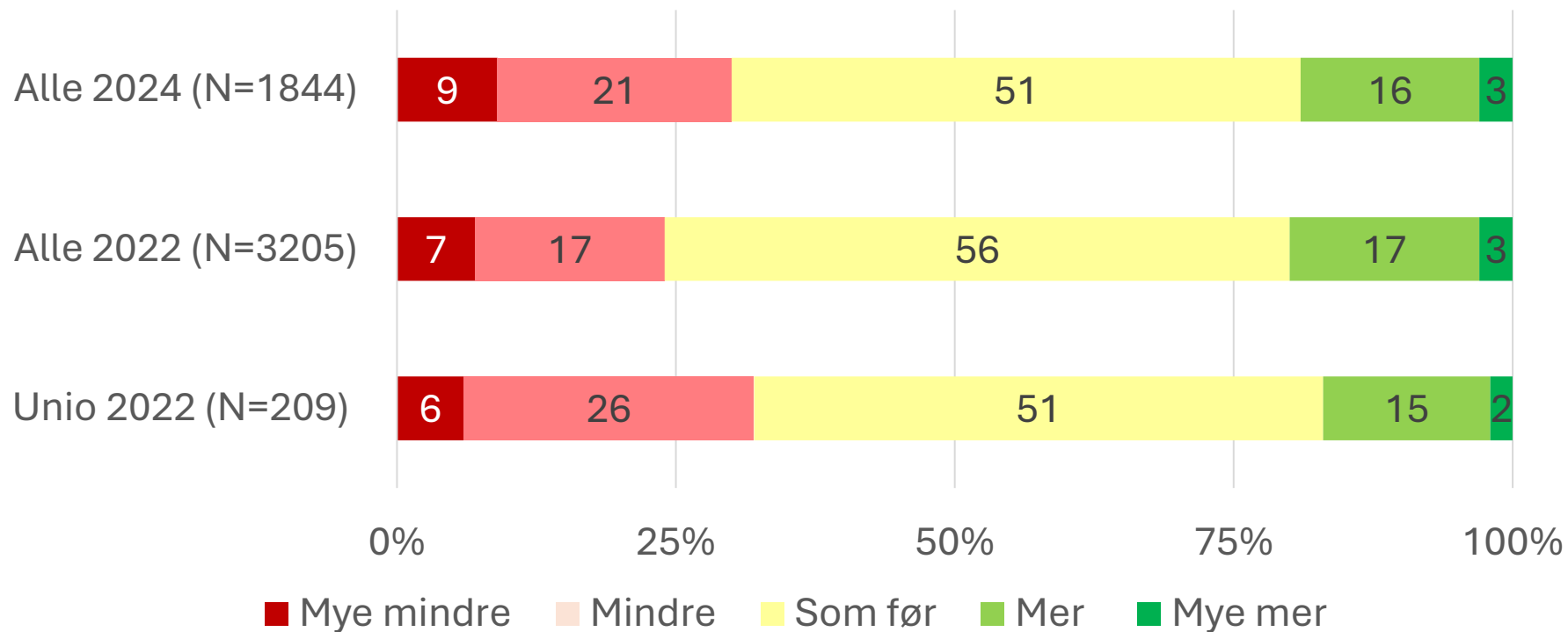
Hvor viktig å utvikle seg faglig
vs.
Mer eller mindre mulighet for kompetansepåfyll (N=2102)

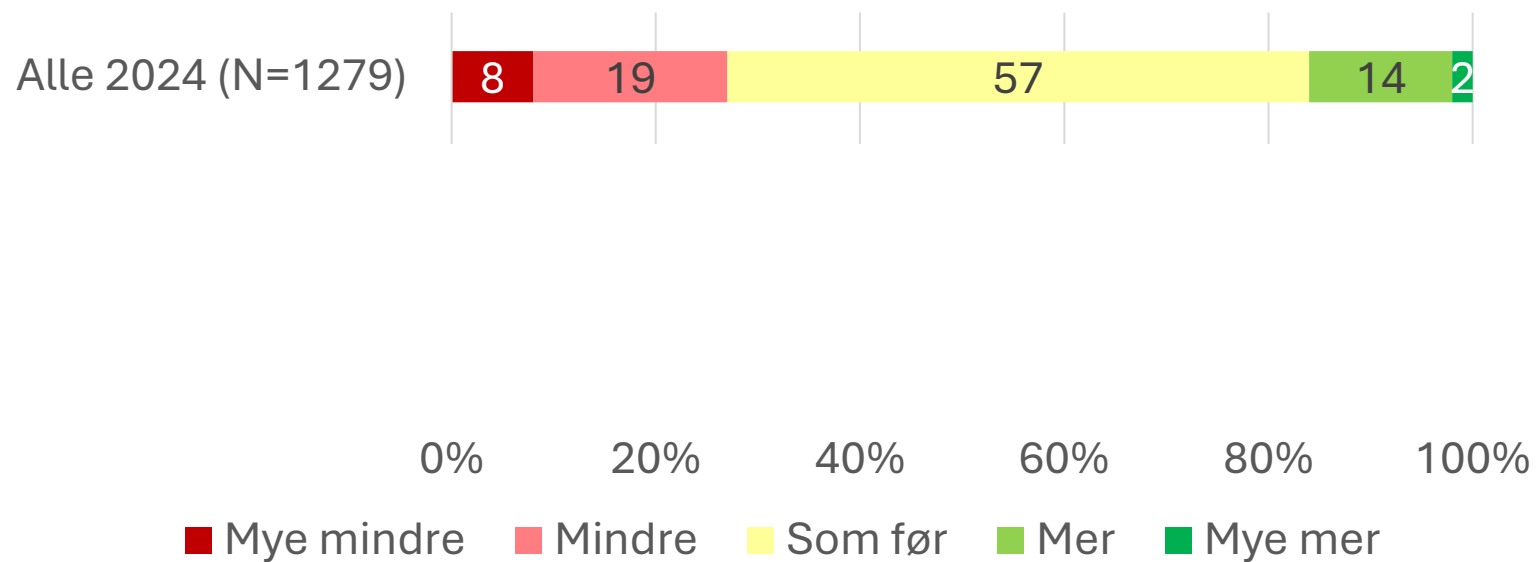
3 siste år: Syns du at du som ansatt har fått mer eller mindre innflytelse på saker som er viktige for deg? (bare ansatte)

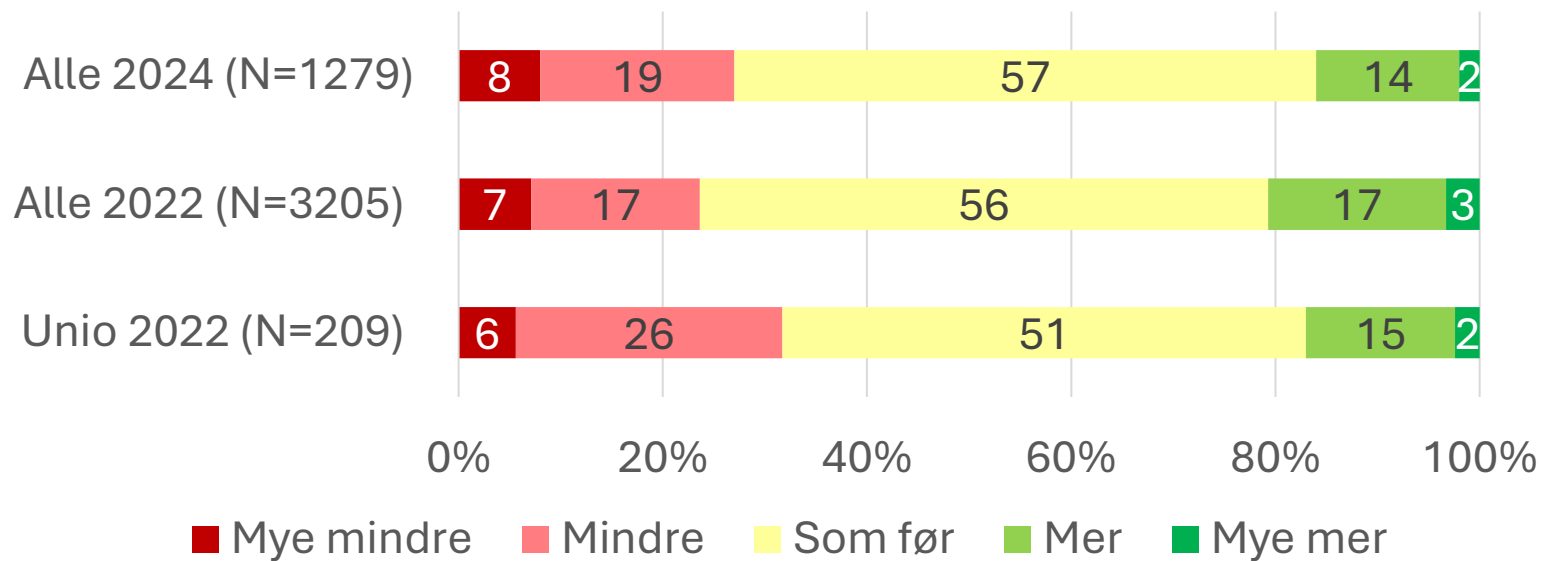
3 siste år: Syns du at du som ansatt har fått mer eller mindre innflytelse på saker som er viktige for deg? (bare ansatte, alle Unio)

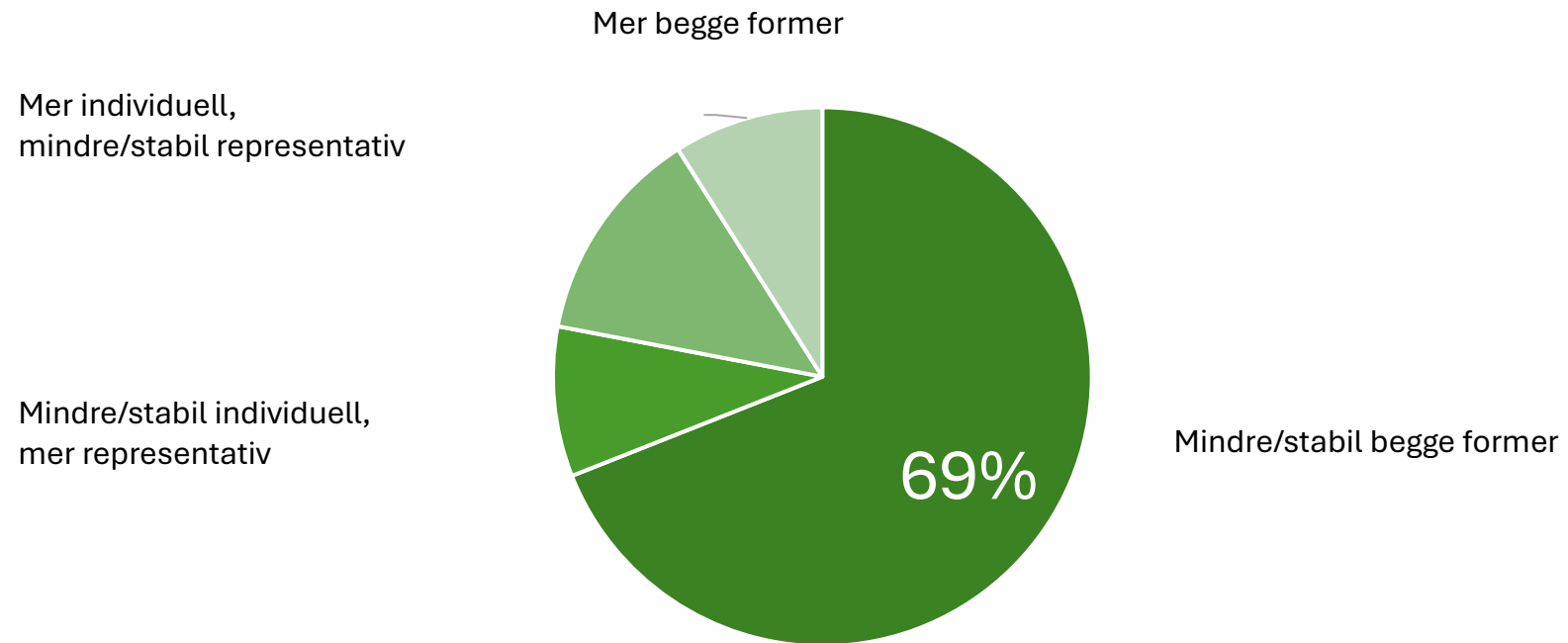
3 siste år: Synes du at de tillitsvalgte har fått mer eller mindre innflytelse på saker som er viktige for medlemmene?

3 siste år: Synes du at de tillitsvalgte har fått mer eller mindre innflytelse på saker som er viktige for medlemmene?

Utvikling – individuell innflytelse og tillitsvalgtes innflytelse. N= 1366

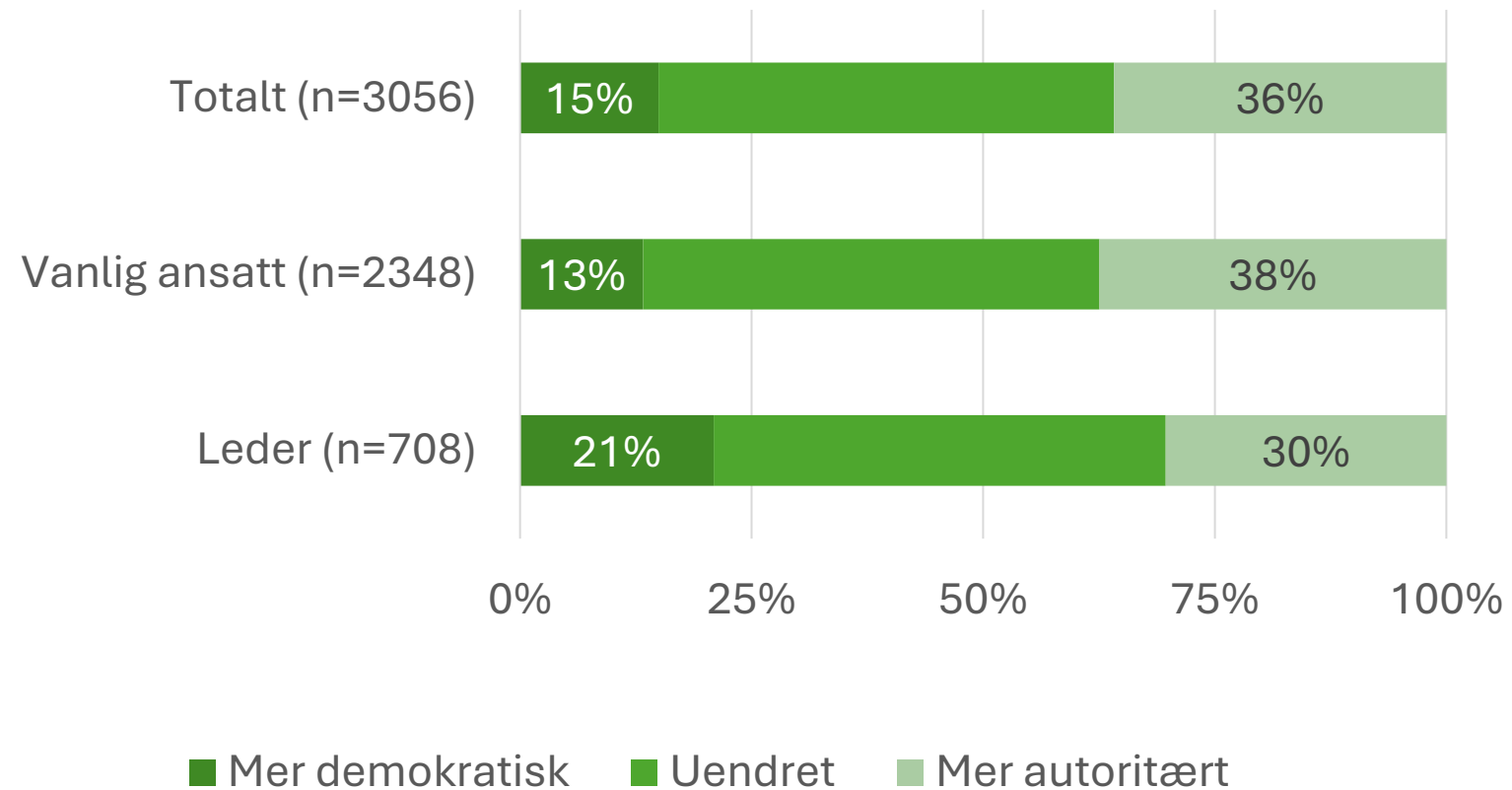
-Det går i hvert fall ikke fremover!

- Stabil innflytelse (arbeid, organisering og virksomhet)
- 3 siste år: mange rapporterer om nedgang (individuell og representativ)
- Ledelses- og styringsformene stabilt
- Utvikling: toppledelsen mer makt
- Store endringer
- Mindre tid til faglig oppdatering og diskusjon
- Mindre kontakt med HR
- Høyere arbeidstempo

Et demokratisk problem?

I hvilken retning mener du at norsk arbeidsliv utvikler seg?

Stabilt: stillstand – eller nedgang?

Demokrati er bra for de ansatte – mer?

Demokrati er bra for produktiviteten – mer?

Demokrati som fordeling av makt mellom arbeidsgiver og arbeidstaker - ???

Demokrati i arbeidslivet er bra for demokrati i samfunn - mer?

Fordi demokrati er viktig.....

- Grunnleggende demokratiske verdier
 - Likhet
 - Frihet

....og fordi det er effektivt

- Motivasjon
- Arbeidsmiljø
- Prosedyrer for konfliktløsning

Arbeiderkommisjonen av 1918 og 'arbeidernes andel av bedriftsledelsen'

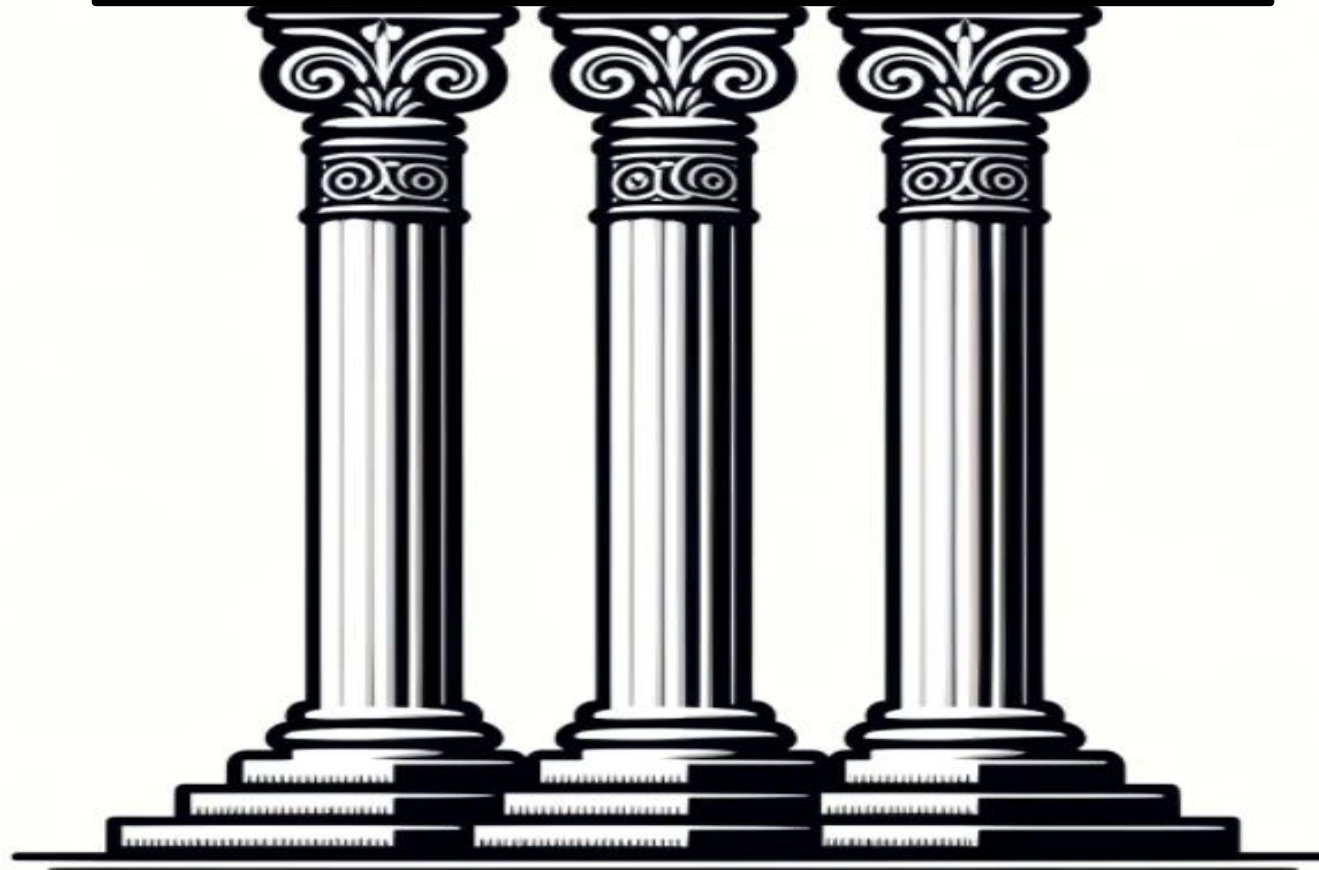
«Ikke blott vil herved bedriftenes **produktive utbytte måtte forutsettes å ville øke**, men den fastere tilknytning av arbeidernes til bedriften må også antas hos arbeiderne å ville utvikle **en tidligere ukjent interesse for bedriftenes fremgang**, der for innehaverne vil måtte så i et velgjørende **motsetningsforhold til den uvilje og kamplyst** som for tiden i almindelighet preger forholdet mellem arbeidere og arbeidsgivere (Debes 1919:198).

Pilarene kom: 1935...1972...1977....1982

Demokrati og produktivitet
Øke kaka sammen!

Demokrati i arbeidslivet

Hovedavtalen Arbeidsmiljøloven Aksjeloven

Kommuneloven adm.utvalg

HA§4

Legitimering av ansattes innflytelse (eller deltakelse)

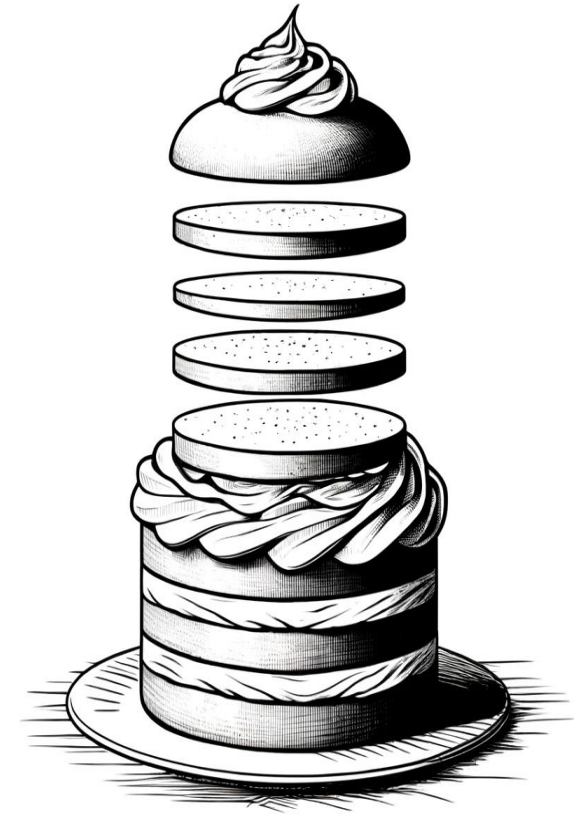
	Normer om	
Former for deltakelse	Demokrati	Effektivitet
Individuell	Autonomi og frihet Selvbestemmelse	Utfoldelse: Økt produktivitet Innovasjon
Kollektiv (representativ)	Likhet Rettferdighet	Konfliktløsning, legitime beslutninger Arbeidsfred

Skolen som arbeidsliv - hva er spesielt for lærere?

Lærere har en god og meningsfylt arbeidssituasjon dersom tilbudet til elevene er godt.

Demokrati som en del av arbeidsoppgavene (jf Læreplaner)

Og for tillitsvalgte: demokratisk organisasjoner

Samarbeid for å øke kaka.....
..... i offentlige sektor?

«Bortfallet av lærerråd på skolene innebar dermed en markant endring i lærernes demokratiske deltagelse. Denne endringen var del av en styringsreform som blant annet innebar økt **vektlegging av ledelse** i skolen og **styringsrett for lokale skolemyndigheter**. For lærerprofesjonen innebar utviklingen av rådsorganiseringen en **dramatisk svekkelse** av deres innflytelse på utviklingen i skolen.»
(Temanotat 1/2024. s. 14)

- Økt vekt på representative ordninger
 - Tillitsvalgte fra Utdanningsforbundet viktigere
 - Prioriteringer og innflytelse

Demokrati på arbeidsplassen og demokrati i lærerplanen hver sin vei....

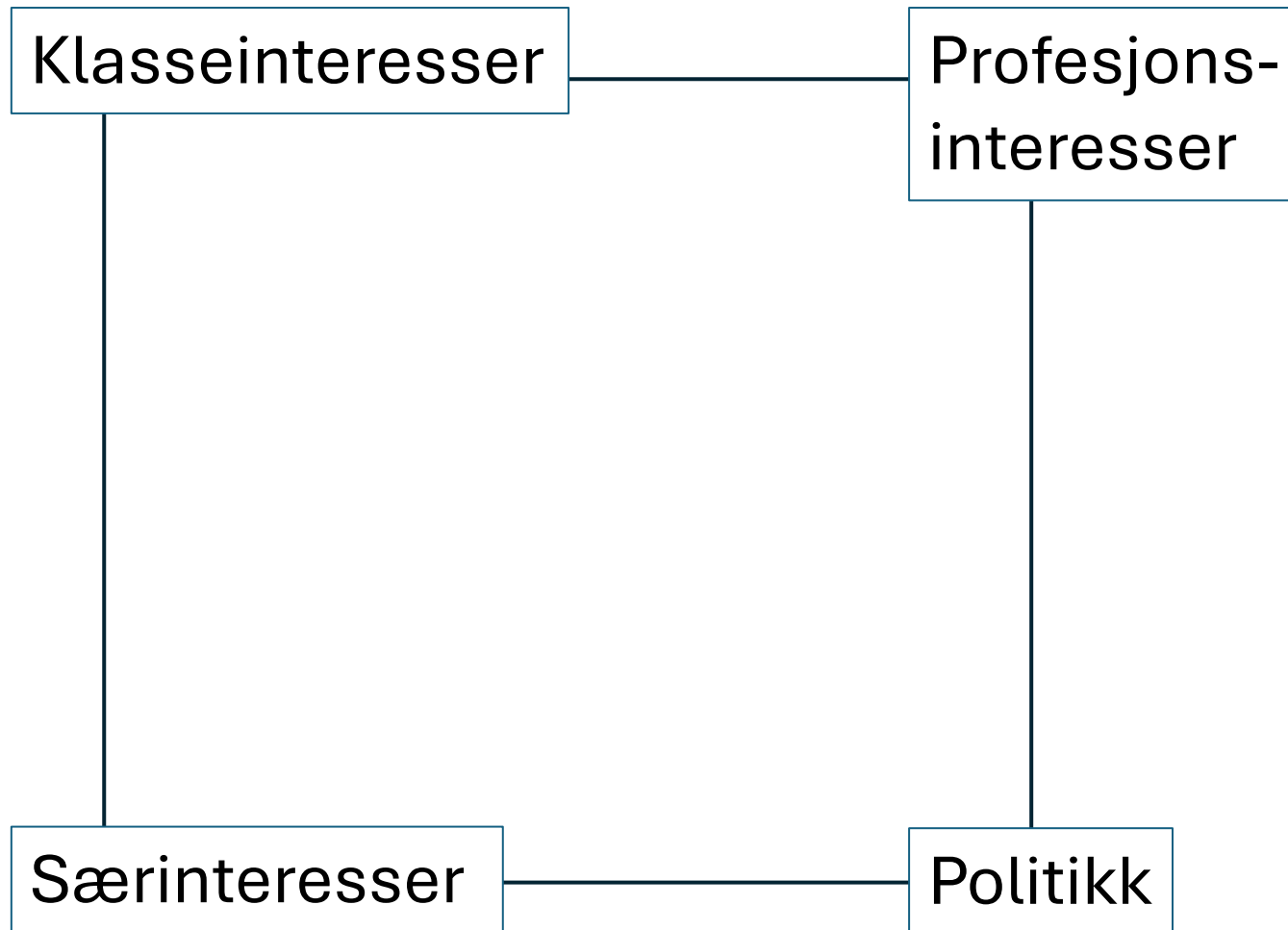

Individuell innflytelse

Kollektiv innflytelse

Representativ

Tillitsvalgtes roller og ansvar

Rett til å
kjempe for
interesser til
min gruppe

Arbeidstaker

Hva er en
god jobb?

Lærer

Rett til autonomi og
selvbestemmelse

Rett til faglig
fellesskap

Hva er
rettferdig?

Egenskaper

Hva er vårt
ansvar?

Statsborger

Hva er vårt
ansvar?

Mindretallets
rettigheter

Interesser tillitsvalgtes roller

Klasseinteresser - lønns- og arbeidsforhold

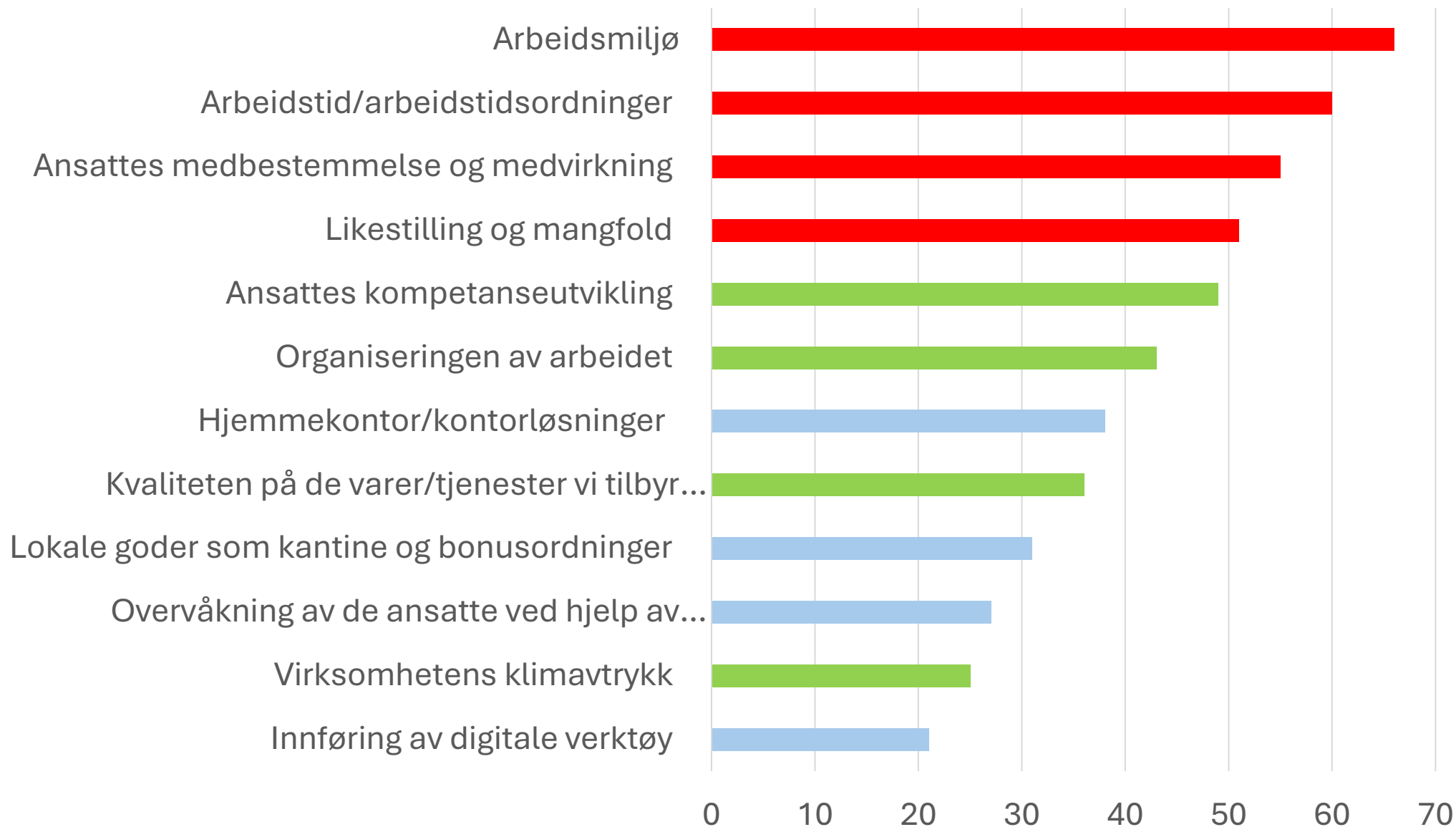
Profesjonsinteresser – sikre og tilrettelegge for faglig utfoldelse og faglig fellesskap

Særinteresser – hindre forskjellsbehandling

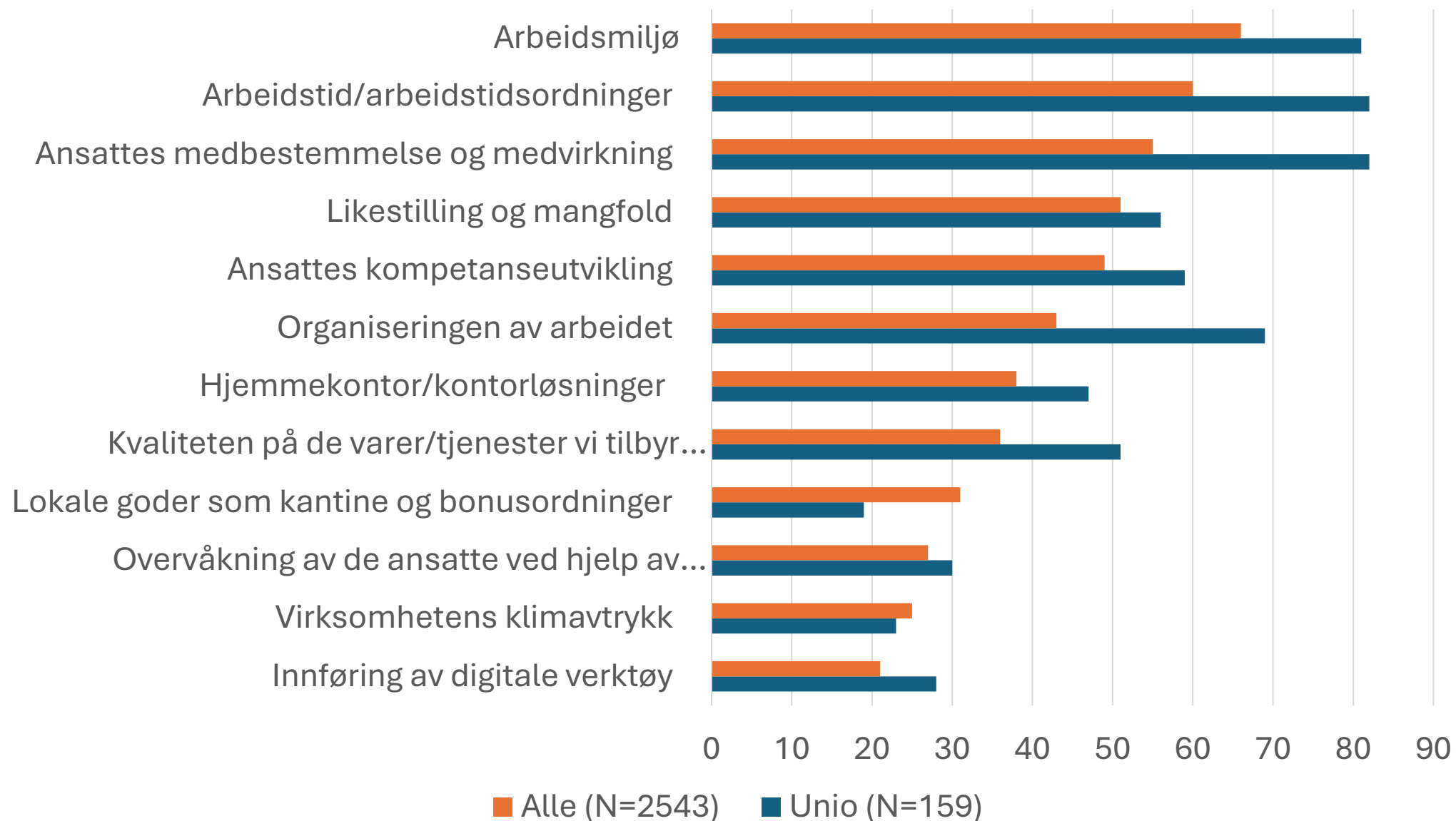
Politikk – hva slags påvirkning?

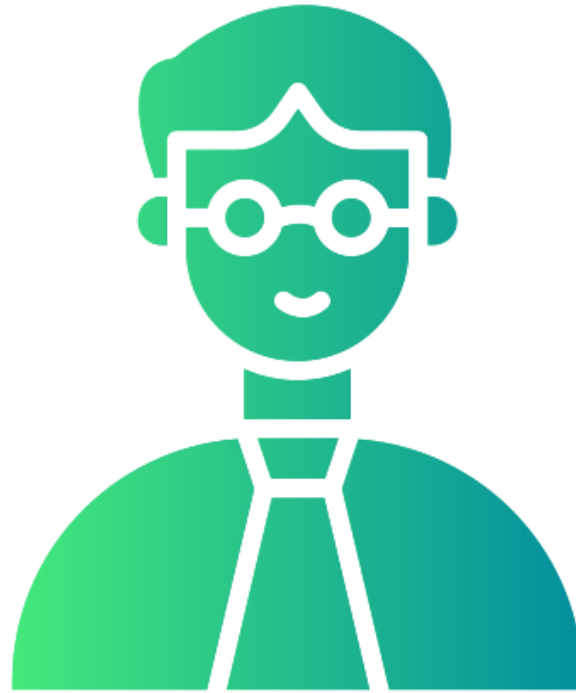
Tillitsvalgtes jobbe med.... svært viktig. N=2543

Tillitsvalgtes jobbe med.... svært viktig.

Faglig skjønn
Åpen debatt
Partssamarbeid

Arbeidsmiljø, arbeidstid
medbestemmelse og medvirkning på
topp – digitalisering og klima i bønn?

Enig?
Hvordan står det til lokalt?
Hva er tillitsvalgtes rolle og ansvar?

Enig?
Medlemmenes meninger?

Vakthund (passer på)

Jakthund

sporhund (finner og vokter)

skjellende (finner og bråker)

Trekkhund (får med seg folk)

Førerhund (gjør jobben for medlemmer og ledelse)

SPM: hva slags hund er du?

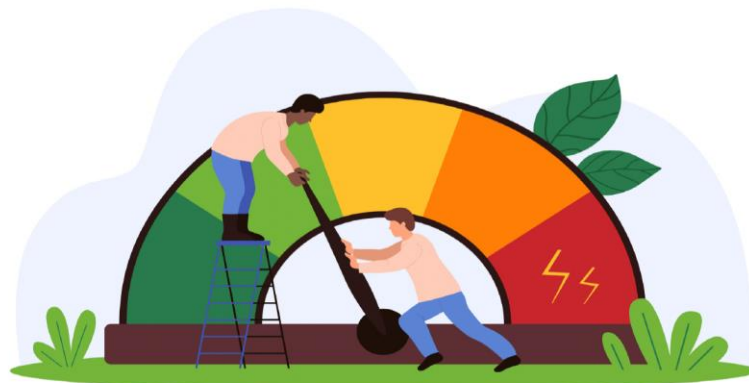
ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTET AFI

Medbestemmelsesbarometeret 2024: Ledelse, demokrati og jobbtilfredshet

Elin Moen Dahl og Inger Marie Hagen

STORBYUNIVERSITETET
ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTET AFI

AFI-RAPPORT 2024:XX

[oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/
medbestemmelsesbarometeret](https://oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/medbestemmelsesbarometeret)

